

COMPETÈNCIES SOCIOEMOCIONALS I ELECCIÓ D'ESTUDIS

Sánchez-Rueda, G,¹
Sala-Roca, J.²

¹Escola Universitària Creu Roja (UAB) i Doctoranda del departament de Departament Pedagogia Sistemàtica i Social (UAB).

²Departament Pedagogia Sistemàtica i Social (UAB).

Correspondència:

Sánchez-Rueda, G,¹
lupe@escola.creuroja.org

RESUM

L'estudi que es presenta es pretén conèixer les diferències en competències socioemocionals dels estudiants de les professions d'ajuda respecte de les professions més tècniques, i quin impacte té la formació en l'adquisició d'aquestes competències. Per això s'ha passat un test d'intel·ligència emocional (EQi) a estudiants de primer i tercer d'infermeria, educació social, enginyeria tècnica i òptica. Els resultats mostren que els estudiants de primer d'infermeria són els que millors puntuacions obtenen. S'observen resultats similars en educació social però en molts casos no arriben a la significació estadística. I els estudiants d'enginyeria són els que pitjors puntuacions obtenen a excepció de la consideració vers a un mateix. La comparació entre estudiants de tercer i primer apunta que les diferències són escasses en Infermeria, i en els altres casos pràcticament inexistents o fins i tot inversos en educació social. Es conclou que les competències socioemocionals estan condicionant ja l'elecció de la carrera i que la formació que s'ha vingut impartint fins ara ha tingut poca incidència en el desenvolupament de les competències socioemocionals.

INTRODUCCIÓ

La reforma de l'espai superior d'ensenyament superior pivota, entre d'altres, sobre l'eix del treball per competències. Dins d'aquestes competències les competències vinculades a les habilitats socioemocionals són fonamentals. Així sovint es repeteix la necessitat de que els futurs professionals siguin capaços de treballar en equip, comunicar-se, perseverar, etc. Així la intel·ligència emocional enunciada primerament per Salovey i Mayer (1990) i extensament divulgada per Goleman (1996) és una peça clau en la futura formació dels professionals.

Aquesta incorporació de les competències socioemocionals a la formació universitària es especialment important en tots aquells graus que formen per professions vinculades a la relació d'ajuda. No sols perquè aquestes competències són necessàries pel desenvolupament de l'exercici professional (Cadman i Brewer, 2001), sinó també per reiteradament constatat síndrome del burnout en aquests professionals (Augusto et al.

2006; Carmona, Sanz i Marin, 2002). No obstant, aquesta reforma requereix d'un anàlisi de l'impacte que ha tingut la formació actual en aquestes professions. En alguns estudis s'han observat diferències en les competències socioemocionals de diferents estudiants universitaris. Però no queda clar si és la formació la que genera diferències en les competències socioemocionals o si les competències socioemocionals condicionen l'elecció de la carrera (Sala, 2002). És per això que l'estudi que es presenta s'ha centrat a analitzar l'impacte de la formació en les socioemocionals en estudiants d'infermeria i educació social; dues professions clarament vinculades a les relacions d'ajuda. Així s'ha realitzat un estudi transversal que valora compara les habilitats socioemocionals dels estudiants de primer i tercer d'aquestes dues diplomatures universitàries amb unes altres dues de clara orientació més tècnica.

OBJECTIUS

L'objectiu de l'estudi era conèixer les diferències en competències socioemocionals dels estudiants de les professions d'ajuda respecte de les professions més tècniques, i quin impacte té la formació en l'adquisició d'aquestes competències

El disseny de l'estudi pretenia donar resposta a dues preguntes d'investigació:

- 1) Les habilitats emocionals dels estudiants que opten per fer carreres més tècniques són diferents als dels que seleccionen carreres més sociohumanístiques?.
- 2) La formació rebuda durant la diplomatura ha contribuït a que els estudiants de les professions d'ajuda tercer presentin més habilitats emocionals que els de primer.

MATERIAL I MÈTODES

La mostra d'aquest estudi està constituïda per estudiants d'Infermeria de primer i de tercer curs de la Escola Universitària Creu Roja (adscrita a la UAB), així com els estudiants de primer i tercer d'Educació Social (UAB), d'Enginyeria Tècnica (UPC de Terrassa) i Òptica-Optometria (UPC de Terrassa).

En la següent taula es recull la distribució numèrica de la mostra general per grup i curs:

Mostra	Infermeria	Educació Social	Òptica	Enginyeria	
	UAB	UAB	UPC	UPC	
Primer	109	68	63	43	283
Tercer	50	25	34	39	148
	159	93	97	82	431

Taula 1. Distribució numèrica de la mostra per curs i estudis.

En la mostra hi havia clar predomini de les dones (74%) front els homes (26%). D'altra banda hi havia una distribució desigual de l'edat dels estudiants en funció del curs. Per això en l'anàlisi es va introduir aquesta variable com a covariable.

Per mesurar les habilitats socioemocionals, es va passar el test EQi de Bar-On (Bar-on, 1997) a principis de curs (als estudiants de primer) i a finals de curs (als de tercer). Aquest test és un mètode que s'ha mostrat clarament vàlid (Extremera i Fernández-Berrocal, 2004; Dawda i Hart, 2000).

Per tal d'analitzar les dades s'han dut a terme comparacions de mitjanes, correlacions i anàlisi de la variància. Tot el procés d'anàlisi estadístic es va dur a terme amb el programa estadístic SPSS/PC versió 15.

RESULTATS

1. Les habilitats emocionals dels estudiants que opten per fer carreres més tècniques són diferents als dels que seleccionen carreres més sociohumanístiques?

A nivell de tots els estudiants de primer s'observa que els que obtenen una puntuació més alta en el coeficient global d'intel·ligència emocional són els estudiants d'Infermeria ($x=104.42$; $p<0.01$) seguits dels estudiants d'Educació Social ($x= 98.92$), Òptica ($x= 97.75$) i Enginyeria ($x=92.98$); $p<0,01$.

Els resultats mostren una clara preponderància en les habilitats socioemocionals dels estudiants que inicien els seus estudis en professions d'ajuda respecte dels estudiants que inicien els seus estudis en les carreres tècniques. Aquesta major preponderància s'observa més en els estudiants d'infermeria que d'educació social. Les proves estadístiques mostren que aquesta major preponderància dels estudiants d'infermeria arriba a la significació estadística en autoactualització, solució de problemes, consciència de les pròpies emocions, relacions interpersonals, responsabilitat social; avaluació de la realitat, flexibilitat, tolerància a l'estrès, control d'impulsos i optimisme.

Pel contrari, els estudiants d'enginyeria són els que van obtenir pitjors resultats en les habilitats interpersonals (empatia, relacions interpersonals i responsabilitat social), flexibilitat, avaluació de la realitat. Però puntuen més en consideració envers un mateix que els d'Educació Social de forma significativa

I per últim en relació a les puntuacions dels estudiants a primer curs, destacar que els estudiants de primer d'Educació Social puntuen significativament més en consciència de les pròpies emocions (que Òptica i Enginyeria) i menys en consideració envers un mateix (que Enginyeria i Infermeria). Mentre que els estudiants d'Òptica puntuen menys en independència i tolerància a l'estrès (que Enginyeria i Infermeria). $p<0.05$ i Infermeria ($x=104.86$; $p<0.001$).

2. La formació rebuda durant la diplomatura ha contribuït a que els estudiants de les professions d'ajuda tercer presentin més habilitats emocionals que els de primer?

Pel què fa a l'índex de la intel·ligència emocional en el test de Bar-On, no s'observen diferències significatives entre els estudiants de primer en relació als del tercer en cap dels estudis observats.

En canvi, a nivell dels components generals del test de Bar-On sí s'han detectat diferències amb significació estadística entre els estudiants de primer i de tercer a nivell dels components interpersonals tant en els estudis d'Infermeria com d'Educació Social. Curiosament, mentre en els estudis d'Infermeria els estudiants de 3r puntuen més en aquest component que els de primer (3er $x=108.05$ vs 1er $x= 103$; $p<0.05$) els estudiants d'Educació Social de 3er curs puntuen per sota dels estudiants de primer (1er $x=103.13$ vs 3er $x= 98$; $p<0.05$).

Concretament, en relació del component general interpersonal, a nivell d'Infermeria s'ha observat que els estudiants de 3er obtenen més puntuació concretament en empatia i en responsabilitat social que els estudiants de primer. En canvi, obtenen pitjor puntuació en tolerància a l'estrès que els de primer.

Contràriament al què era esperable els estudiants de 3er d'Educació Social puntuen menys que els estudiants de 1er en consciència de les pròpies emocions, assertivitat i flexibilitat.

A Òptica no s'observen diferències significatives entre primer i tercer. I a Enginyeria s'observa que els estudiants de tercer puntuen més en responsabilitat social que els de primer.

LIMITACIONS DE L'ESTUDI

En relació als resultats obtinguts, cal assenyalar que una limitació important de l'estudi ha estat el seu caràcter no longitudinal. És a dir, els resultats obtinguts amb els estudiants de primer curs i els obtinguts amb els de tercer curs poden presentar biaixos relacionats amb el fet de ser grups diferents i per tant amb característiques individuals i de grup potencialment pròpies i diferenciadores. Tot i això, aquests resultats aporten informació rellevant en relació a possibles tendències relacionades amb el tema, al mateix temps, serveixen com a punt de comparació amb els resultats que es puguin obtenir en futures investigacions.

Per últim, l'estudi té les limitacions pròpies que es deriven de l'ús d'un test d'autoinforme com a instrument per a mesurar les habilitats emocionals, com ara:

- les mesures d'autoinforme parteixen de la idea que totes les persones tenen un cert nivell de consciència de les pròpies emocions i en principi no té perquè ser sempre així.
- els individus poden ser no sincers en la resposta, determinats pel component de "desig social", és a dir, les respostes poden estar condicionades per les ganes de l'individu d'oferir una bona imatge de sí mateix.

CONCLUSIONS

1. Els estudiants amb més habilitats de tipus interpersonal i intrapersonals tenen tendència a cursar estudis més sociohumanístics, mentre que, quan més tècnica és la formació més absència d'aquestes habilitats s'observa entre els seus estudiants.
2. Els estudiants d'Infermeria presenten major competència emocional en tots els components generals de la intel·ligència emocional.
3. El ventall més ampli d'habilitats emocionals dels estudiants d'Infermeria respecte a la resta es presenta des de primer, per tant, sembla ser que les persones que opten per aquests estudis tenen trets emocionals concrets i diferenciadors, fet que fa pensar que les persones amb una certa competència emocional tenen tendència a dedicar-se a professions d'ajuda, i especialment, a professions relacionades amb el tenir cura (cuidar).
4. Tot i que a nivell d'Infermeria els estudiants de tercer puntuen més en empatia i responsabilitat social que els de primer, en general i tenint present la resta de resultats en aquesta titulació i en les altres, els actuals plans formatius semblen no tenir gaire incidència en el desenvolupament de competències emocionals. Tenint present aquest fet i les característiques de complexitat del servei que hauran de dur a terme en un futur proper els estudiants d'Infermeria (cuidar), sembla evident la necessitat d'incloure la formació en aquestes habilitats en el currículum formatiu d'aquesta professió.

REFERÈNCIES

Augusto, J. M., Berrios-Martos, M.P., López-Zafra, E. i Aguilar, M. C. (2006). Relación entre burnout e inteligencia emocional y su impacto en salud mental, bienestar y satisfacción laboral en profesionales de enfermería. *Ansiedad y Estrés*, 12 (2-3), 479-493.

Bar-On, R. (1997). *Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i): Technical manual*. Toronto, Canadá: Multi-Health Systems.

Cadman, C., Brewer, J.(2001). Emotional intelligence: a vital prerequisite for recruitment in nursing. *Journal of Nursing Management*, 9, (6), 321-324.

Carmona, F.J., Sanz, L.J., Marín, D.(2002). Relaciones entre el Síndrome de Burnout en profesionales de enfermería. Factores sociodemográficos y reactividad al estrés. *Enferm Científ.*, 238-239, 33-39.

Dawda, D. i Hart, S. (2000). Assessing emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-I) in university students. *Personality and Individual Differences*, Apr, vol 28(4), 797-812.

Extremera, N. i Fernández-Berrocal. P. (2004). El uso de las medidas de habilidad en el ámbito de la inteligencia emocional. *Boletín de Psicología*, 80, 59-77.

Goleman, D. (1996). *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairós.

Sala-Roca, J (2002). Ideas previas sobre la docencia y competencias emocionales en estudiantes de Ciencias de la Educación". *Revista Española de Pedagogía*, 223, 543 – 557.

Salovey, P., Mayer, J. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition, and personality*, 9 (3), 185-211.